

ПРВИ ДЕО - Пречишчени текст - одредбе Правилника, Наставни план и део Наставног програма огледа основног образовања и васпитања ученика са поремећајем у понашању - Српски и Енглески језик

Други део - Пречишчени текст - Ликовна култура и Музичка култура

Трећи део - Пречишчени текст - Природа и друштво, Историја, Географија и Физика

Четврти део - Пречишчени текст - Математика, Енглески језик (за све образовне профиле у трајању од две године), Енглески језик (за све образовне профиле који трају три године), Биологија, Хемија и Техничко образовање

Пети део - Пречишчени текст - Физичко васпитање

Шести део - Пречишчени текст - Логопедске вежбе и Изборни програм

Седми део - Пречишчени текст - Наставни план и програм огледа за двогодишње образовање за ученике са поремећајем у понашању и део Наставног плана за двогодишње образовање за ученике са вишеструком ометеношћу у развоју - сметњама у друштвеном понашању - Образовни профил: лемилац, помоћни обрађивач лима и аутоперач-подмазивач

Осми део - Пречишчени текст - део Наставног плана за двогодишње образовање за ученике са вишеструком ометеношћу у развоју - сметњама у друштвеном понашању - Образовни профили: ситоштапмар и шивач текстила

Девети део - Пречишчени текст - Наставни план и програм огледа за трогодишње средње образовање и део Наставног плана за трогодишње образовање за ученике са сметњама у друштвеном понашању - Образовни профили: бравар, лимар, ковач-пресер, аутолимар, електрозаваривач, инсталатер и машинбравар до: Практична настава за образовни профил електрозаваривач

Десети део - Пречишчени текст - Технологија рада и Практична настава за образовне профиле бравар, ковач, лимар и аутолимар

Једанаести део - Пречишчени текст - Технологија рада и Практична настава за образовне профиле електрозаваривач, инсталатер и машинбравар

Дванаести део - Пречишчени текст - део Наставног плана огледа за трогодишње средње образовање - Образовни профили: металофарбар, атуолакирер, вулканизер и прерађивач пластичних маса

Тринаести део - Пречишчени текст - Образовни профили: књиговезац и картонажер и конфекцијски шивач

Четрнаести део - Пречишчени текст - Образовни профили: шивач обуће и педикир - маникир и женски фризер

Петнаести део - Основни текст - одредбе Правилника, Наставни план и део Наставног програма огледа основног образовања и васпитања ученика са поремећајем у понашању - Српски и Енглески језик

Шеснаести део - Основни текст - Ликовна култура и Музичка култура

Седмнаести део - Основни текст - Природа и друштво, Историја, Географија и Физика

Осамнаести део - Основни текст - Математика, Биологија, Хемија и Техничко образовање

Деветнаести део - Основни текст - Физичко васпитање

Двадесети део - Основни текст - Логопедске вежбе и Изборни програм

Двадесет први део - Основни текст - Наставни план и програм огледа за двогодишње образовање за ученике са поремећајем у понашању и део Наставног плана за двогодишње образовање за ученике са вишеструком ометеношћу у развоју - сметњама у друштвеном понашању - Образовни профил: лемилац, помоћни обрађивач лима и аутоперач-подмазивач

Двадесет други део - Основни текст - део Наставног плана за двогодишње образовање за ученике са вишеструком ометеношћу у развоју - сметњама у друштвеном понашању - Образовни профили: ситоштапмар и шивач текстила

Двадесет трећи део - Основни текст - Наставни план и програм огледа за трогодишње средње образовање и део Наставног плана за трогодишње образовање за ученике са сметњама у друштвеном понашању - Образовни профили: бравар, лимар, ковач-пресер, аутолимар, електрозаваривач, инсталатер и машинбравар до: Практична настава за образовни профил електрозаваривач

Двадесет четврти део - Основни текст - Технологија рада и Практична настава за образовне профиле бравар, ковач, лимар и аутолимар

Двадесет пети део - Основни текст - Технологија рада и Практична настава за образовне профиле електрозаваривач, инсталатер и машинбравар

Двадесет шести део - Основни текст - део Наставног плана огледа за трогодишње средње образовање - Образовни профили: металофарбар, атуолакирер, вулканизер и прерађивач пластичних маса

Двадесет седми део - Основни текст - Образовни профили: књиговезац и картонажер и конфекцијски шивач

Двадесет осми део - Основни текст - Образовни профили: шивач обуће и педикир - маникир и женски фризер

Двадесет девети део - Измене

Правилник о наставном плану и програму огледа за ученике са поремећајем у понашању у школи за основно и средње образовање "Вожд" у Београду

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 11/97 и 12/2007.

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм огледа за основно образовање и васпитање, образовање за рад у двогодишњем и средње образовање у трогодишњем трајању за ученике са поремећајем у понашању у Школи за основно и средње образовање "Васа Стајић" у Београду.

Наставни план и програм из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Просветном гласнику" а примењиваће се од школске 1997/98. године.

ПРОГРАМ ОГЛЕДА

1. Циљ и задаци огледа

Основни циљ огледа је увођење наставног плана и програма основног образовања, двогодишњег образовања за рад и трогодишњег образовања као континуираног процеса ресоцијализације ученика са поремећајем у понашању и њиховог стручног оспособљавања за самостални рад.

Поред основног циља увођења наставних планова и програма огледом ће се проверити организација школе посебно организација и остваривање практичне наставе у школским радионицама и предузећу.

За организовање огледа претпоставку чине захтеви који проистичу из карактеристика поремећаја понашања ученика који се налазе под посебним третманом социјалне заштите. Код ових ученика присутни су: моторни немири, лоша визуелно-моторна координација, успорено реаговање, неспретност и сл. У оквиру вербалних способности појављују се: блокаде, сужен обим фонда речи и појмова, велике тешкоће у читању и писању, муцање и сл. Појављују се и сметње у одржавању пажње, успореност мисаоног процеса, успореност и немогућност апстрактног мишљења, смањена ефикасност меморисања и веома отежан процес учења.

У оквиру овако постављеног циља треба остварити следеће задатке:

1. Испитати у којој мери огледни програми доприносе стицању неопходних општеобразованих и стручних, односно практичних знања, умења и вештина у функцији потпуне ресоцијализације ученика који због поремећеног понашања и ограничених психофизичких могућности не могу да се укључе у редовне школе и савлађују садржаје програма припремљене за редовну популацију ученика.
2. Испитати у којој мери ови програми обезбеђују ученицима практична знања, умења и вештине које би им омогућиле непосредно укључивање у рад на пословима занимања обухваћених образовним профилем.
3. Утврдити који метод рада са овим ученицима даје оптималне резултате у зависности од врсте поремећености и нивоа образовања.
4. Утврдити који облик остваривања практичне наставе и у којим условима (школска радионица или предузеће даје веће ефекте оспособљавања, за рад и ресоцијализацију ученика).
5. Са којим узрастом ученика је у појединим разредима основне школе могуће најефикасније превазићи заостајање у учењу.
6. Утврдити које комбинације теоријских предмета и практичне наставе дају најбоље резултате и повећавају заинтересованост ученика за образовањем.
7. Сагледати могућност индивидуалног рада са појединим ученицима чији степен поремећаја у понашању може да има негативне последице на учење, као и могућност да ученик који показује веће могућности од програмом утврђених садржаја додатним радом стекне проширена знања која ће му омогућити даље школовање.
8. Утврдити најефикасније облике повезивања васпитног рада са образовним радом, односно остваривања васпитне функције Завода за децу и омладину "Васа Стајић" (дом ученика) и Школе за основно и средње образовање "Васа Стајић".

2. Услови за извођење огледа

Школа за основно и средње образовање "Васа Стајић" је наменски грађена за школовање ученика са поремећајима у понашању. Располаже са потребном опремом, основним наставним средствима, а у остваривању практичне наставе делимично користи школске радионице, а делимично ученике упућује у предузећа.

а) *Стручни кадар* за извођење огледа обезбеђује се према условима који су предвиђени у Правилнику о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и сарадника у настави у Школи за основно и средње образовање "Васа Стајић" у Београду.

За остваривање наставе теоријске наставе стручних предмета ангажоваће се одговарајући стручњаци у зависности од структуре и броја ученика по појединим подручјима рада као образовним профилима.

б) *Капацитет школе* у једној школској години је минимум шест одељења основне школе и два одељења средње школе и оптималан - десет одељења основне школе и осам одељења средње школе.

в) *Средства* се обезбеђују у складу са законом и то:

- за остваривање наставе општеобразовних предмета према фонду часова предвиђених наставним планом основног образовања и наставним планом двогодишњег образовања за рад и трогодишњег средњег образовања са пуним радним временом. При оптималном броју одељења биће ангажовано 14 наставника, два стручна сарадника (психолог и социјални радник);

- за остваривање наставе стручних предмета према фонду часова предвиђених наставним планом средњег образовања биће ангажовано шест наставника за теоријске предмете и четири наставника практичне наставе; психолог и социјални радник;

- за организацију наставе у школи неопходан је директор и за административне послове секретар школе и рачуноводствени радник и две чистачице.

Укупно за рад школе биће ангажовано 24 наставника, директор, два стручна сарадника, секретар школе, рачуноводствени радник и две чистачице.

3. Начин и место извођења и стручног праћења огледа

Оглед ће се изводити у Школи за основно и средње образовање "Васа Стајић" у Београду, кроз наставни процес у чије остваривање ће се активно укључити Министарство просвете и Министарство за рад, борачка и социјална питања Републике Србије.

Предложени оглед стручно ће пратити комисија у чијем саставу ће бити по један представник следећих установа:

1. Министарства просвете (председник Комисије),
2. Министарства за рад, борачка и социјална питања,
3. Средње школе "Петар Лековић" из Београда,
4. Дефектолошког факултета из Београда и
5. Заједнице завода за васпитање деце и омладине Србије.

Остваривање огледа подразумева и примену одговарајућих инструмената, који ће се користити ради утврђивања стања и мерења ефеката. Примењиваће се одговарајући тестови за ученика и инструменти за организацију Школе.

Обезбедиће се одређено упоређивање ефеката образовања ученика ове школе са ученицима редовних школа, посебно када се упоређују резултати практичног оспособљавања. Такође се пратити и резултати које постижу ученици који се укључују у овај процес образовања из редовних школа, односно у току остваривања садржаја програма у појединим разредима.

4. Потребно време за извођење огледа

Оглед се остварује у периоду од осам година. Министарство просвете може на основу резултата праћења огледа и предлога комисије скратити или продужити време трајања огледа.

НАСТАВНИ ПЛАН ОГЛЕДА ОСНОВНОГ ОБР УЧЕНИКА СА ПОРЕМЕЋАЈЕМ У ПОН

I. ОБАВЕЗНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Обавезни предмети	Р А З Р Е Д															
	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Српски језик	5	185	5	185	5	185	5	185	5	185	5	185	5	185	5	175
Енглески језик	-				-		-		3	111	2	74	2	74	2	70
Ликовна култура	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	70
Музичка култура	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	70
Природа и друштво	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	-					
Историја	-		-		-		-		-		1	37	1	37	1	35
Географија	-		-		-		-		-		1	37	1	37	1	35

И

Физика	-		-		-		-		-		-		1	37	1	35
Математика	4	148	4	148	4	148	4	148	4	148	4	148	4	148	4	140
Биологија	-		-		-		-		1	37	1	37	1	37	1	35
Хемија	-		-		-		-		-		-		1	37	1	35
Техничко образовање	1	37	1	37	1+1	74	1+1	74	2+1	111	2+2	148	1+1	74	1+1	70
Физичко васпитање	4	148	4	148	3	111	3	111	3	111	3	111	3	111	3	105
УКУПНО:	20	740	20	740	20	740	20	740	25	925	25	925	25	925	25	875

II. ОБАВЕЗНЕ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

1) Индивидуалне активности

Логопедске вежбе, развој говора и језика.

Ове вежбе остварују се за ученике од I до IV разреда са по 2 часа недељно и за ученике од V до VIII разреда са по 1 часом недељно по ученику.

2) Допунски рад

Овај рад остварује се са по једним часом недељно од I до VIII разреда.

3) Час одељенског старешине - одељенске заједнице.

За ученике од I до VIII разреда ова активност остварује се са по 1 часом недељно.

III. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

а) Настава из изборних предмета остварује се у VII и VIII разреду са по два часа недељно тј. 74 часа годишње у VII и 70 часова у VIII разреду.

- израда у таписерији, плетенини и одећи,
- израда украсних предмета и сувенира од коже,
- уређивање простора,
- израда амбалаже,
- израда цвећа, украсног шибља и дрвећа,
- производња воћа,
- гајење крзнашица,
- нега домаћих животиња,
- производња воћних садница,
- одржавање моторних возила и уређаја,
- израда украсних предмета од дрвета, пластичних маса и метала.

б) Домаћинство

Ова настава остварује се са 1 часом недељно од V до VIII разреда тј. 74 часа годишње од V до VII разреда и 70 часова у VIII разреду.

Н А С Т А В Н И П Р О Г Р А М

СРПСКИ ЈЕЗИК

ОПШТИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Циљеви наставе српског језика јесу: овладавање основним нормама српског књижевног језика ради правилног усменог и писменог изражавања; упознавање, разумевање, доживљавање, сазнавање, анализирање, тумачење и вредновање одабраних дела из књижевности, уметности и културе свога народа, националних мањина које живе са њим, југословенских и народа света; усвајање, развијање и унапређивање културе језичког изражавања и стварања.

Задачи наставе српског језика јесу: оспособљавање за разборито (логичко, обавештајно) и изражајно читање, читање у себи и критичко поимање прочитаног; постепено и систематично усвајање и примењивање знања и умења граматике и правописа српског језика; успешно служење стандардним (књижевним) језиком; развијање позитивних ставова према језицима и култури националних мањина у СРЈ; заснивање, развијање и унапређивање правилног, тачног, економичног и уверљивог усменог и писменог изражавања; оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, анализирање, тумачење и вредновање књижевних остварења; читалачко обучавање и навикавање на самостално служење књигом и библиотеком; усвајање основних теоријских појмова из књижевности; развијање и унапређивање културе језичког стварања; упућивање и навикавање на редовно и критичко праћење штампе, радија и телевизије; васпитавање за живот и рад у духу позитивних моралних, естетских и друштвених принципа и узуса; стварање, јачање и развијање човекољубља, родољубља, мирољубивости и свеколике културе у међуљудском општењу.

І РАЗРЕД

(5 часова недељно, 185 часова годишње)

Оперативни задаци

- усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова, речи и реченица;
- савладавање технике читања и писања на првом писму;
- усвајање употребе књижевног језика у говору и писању;
- богаћење активног речника новим речима и изразима;
- формирање навика за читко, уредно и јасно писање;
- савладавање и примењивање усменог и писменог причања, препричавања и описивања према захтевима програма;
- поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова;
- уочавање врста књижевних дела: бајка, басна, песма, прича;
- усвајање првих књижевних појмова, према захтевима програма.

ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Претходна испитивања

Испитивање: способности свакога детета за говорно општење (богатство речника, одступања од књижевног језика, говорни недостаци, исправност вида и слуха); умешност ученика у руковању прибором за писање и цртање: познавање слова, читања и писања, као и способност за репродукцију краће приче.

Припрема за читање и писање

Вежбе у посматрању, запажању и описивању (људи, предмети, животиње, слике).

Вежбе у слушању говора (учитеља, друга, спикера, глумца), звукова и шумова. Вежбе у усменом изражавању (слободно причање; препричавање; причање на основу посматрања предмета, слика, филмова и догађаја); правилна артикулација - чист, јасан, разговетан изговор свих гласова; богађење речника - активирање пасивног речника ученика. Анализа гласовне структуре речи.

Вежбе покрета руке, шаке и прстију и њихова координација. Увешбавање елемената писаних слова.

Учење читања и писања

Настава почетног читања и писања изводи се гласовном аналитичко-синтетичком методом уз равноправну примену једног од три поступка - монографског, групног, комплексног - а наставник је слободан у њиховом избору.

Читање

Усвајање стандардног изговора гласова и звучног састава речи - припрема за читање (одређивање места сваког гласа у речима; изговор реченица и речи; аналитичко-синтетичка вежбања - усмено и на текстовима; развијање осећаја за реченицу).

Запамћивање и препознавање облика слова (посматрање и анализирање облика слова - великог и малог упоредо); израда штампаних слова; писање слова појединачно и у речима и реченицама. Повезивање слова у речи и реченице - ишчитавање; мисаоно обједињавање текста као целине.

Читање и препричавање прочитаног. Слободан разговор о актуелним збивањима, жељама и интересовањима ученика; саопштавање различитих вести; посматрање и описивање природе и слика; причање прича, бајки и шага; загонетање и одгонетање; препричавање садржине дијафилмова, телевизијских емисија и прочитаних текстова.

Писање

Увешбавање правилног писања. Писање слова појединачно, у речима и реченицама. Систематске вежбе у повезивању слова.

Вежбе у писању: преписивање, диктат, почетно самостално састављање реченице.

ЈЕЗИК

Граматика

Уочавање реченица, речи и гласова - слова као посебних (језичких) јединица и њиховог међусобног односа.

Уочавање улоге гласа у разликовању значења речи.

Разликовање реченице као обавештења, питања и заповести: изговором (интонацијом) и препознавањем у тексту.

Изговор и писање гласова **ћ, ч, њ, х, ж**, ако ученицима причињавају тешкоће.

Правопис

Употреба великог слова на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља.

Правилно потписивање (име, па презиме).

Употреба тачке на крају реченице. Уочавање места и функције упитника и узвичника у реченици.

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Мира Алчковић: Ветар сејач

Владимир Андрић: Хлеб

Голуб и пчела - народна приповетка

Деда и репа - народна приповетка

Јован Јовановић Змај: Жаба чита новине

Душан Радовић: Тужабаба

Љубивоје Ршумовић: Ау, што је школа згодна

Момчило Тешић: Песме

Божидар Тимотијевић: Кад пролеће дође све најбоље пође

Три ловца - народна приповетка

Воја Царић: Пролеће

Драган Лукић: Словарица

Домаћа лектира

Јован Јовановић Змај: Песме за децу и о деци (избор)

Десанка Максимовић: Бајке (избор)

Читање

Правилно и течно читање наглас: речи, реченица и кратких текстова - с разумевањем прочитаног. Оспособљавање ученика да у читању уочавају и поштују паузу и знаке интерпункције (тачка, запета, упитник, узвичник).

Прилагођавање гласа ситуацији која се описује (гласно и тихо, брзо и споро читање).

Читање дијалога. Читање и извођење по улогама (у виду игре). Казивање напамет научених кратких текстова. Рецитовање - правилан изговор стихова (природан темпо говора, природан акценат).

Увођење ученика у читање у себи: реченица и кратких текстова (након савладавања основних елемената технике читања наглас).

Навикавање ученика на правилно дисање и поштовање хигијенских захтева при читању.

Рад на тексту

Уочавање наслова, имена аутора, садржаја и илустрација у књизи.

Одговори на питања о садржини прочитане реченице, одељка, песме, приче, басне и бајке. Уочавање и разумевање карактеристичних реченица у тексту. Препричавање прочитаног помоћу питања и одговора. Детаљно препричавање кратких текстова. Сажето препричавање текстова на основу заједнички сачињеног плана.

Уочавање просторних и временских односа (где, када) и битних појединости у описима бића и природе. Уочавање главних ликова, њихових поступака и особина. Запажање основних емоционалних стања (радосно, тужно, смешно).

Препознавање приче, песме, бајке, питалице, загонетке и пословице.

При обради књижевних дела усвајају се и ови појмови: стих-строфа-песма; догађај, место и време радње; лик-изглед.

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Препричавање садржине краћих и лакших текстова из буквара, читанке, лектире, дечје штампе, позоришних представа за децу овог узраста - по плану састављеном од уопштених питања.

Причање о догађајима из родитељског дома, школе, игре, са излета и др. Причање према низу слика и једној слици - по плану у виду питања.

Описивање једноставних предмета. Описивање људи и животиња. Уочавање и именовање изразитих обележја предмета (облик, боја и сл.).

Богађење речника језичким играма.

Преписивање речи и кратких реченица са датим задатком.

Писмени одговори на постављена питања.

Контролни диктат.

Вежбе за савладавање основних правописних правила и за разликовање гласова **ч-ћ, џ-ђ**.

Четири домаћа писмена задатка и њихова анализа на часу (у другом полугодишту).

II РАЗРЕД (5 часова недељо, 185 часова годишње)

Оперативни задаци

- савладавање технике читања наглас и у себи с разумевањем прочитаног;
- овладавање техником читања и писања на другом писму;
- уочавање, препознавање и схватање реченице и речи према захтевима програма;
- проширивање активног речника;
- савладавање елемената усменог и писменог препричавања, причања и описивања према захтевима програма;
- постепено савладавање усменог извештавања;
- оспособљавање за уочавање и разумевање битног у тексту (у целини и по деловима).

ЈЕЗИК

Грамматика

Реченица - схватање реченице као обавештења, питања и заповести. Уочавање потврдних и одричних реченица (нпр. Да ли чекаш Мишу? Не чекаш ли Мишу? Чекај Мишу!). Обележја реченице у говору (интонација и пауза) и у тексту (велико почетно слово и знак интерпункције на завршетку: тачка, упитник, узвичник).

Уочавање главних чланова (делова) реченице; предикат и субјекат.

Речи - уочавање и препознавање речи које именују предмете и бића и речи које означавају радњу.

Разликовање рода и броја речи које именују предмете и бића.

Слог и глас - глас у слогу који се изговорно истиче - самогласник; гласови који се око њега групишу - сугласници; глас **р**. Подела речи на слоге у изговору.

Правопис

Усвајање другог писма - читање и писање у другом полугодишту. У срединама у којима би писање представљало оптерећење за ученике, писана слова другог писма ће се обратити у првом полугодишту III разреда.

Употреба великог слова у писању личних имена и презимена, надимака уз лично име, једночланих географских имена и улица.

Писање адресе.

Растављање речи на крају ретка. Упућивање на писање речце **ли** (да ли) у упитним реченицама и речце **не** уз глаголе у одричним реченицама.

Скраћенице за мере (корелација са наставом математике и природе и друштва).

Тачка. Упитник. Узвичник. Две тачке и запета у набрајању.

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Мира Алечковић: Песма за мамине очи

Мирослав Антић: Кад сам био велики

Десанка Максимовић: Сликарка зима

Стеван Раичковић: Кад почне киша да пада

Браћа Грим: Три брата

Лакоми мечићи - мађарска народна приповетка

Лисица и гавран - басна

Будимир Нешић: Најдража играчка

Доситеј Обрадовић: Пас и његова сенка

Душан Радовић: Прича о незахвалном мишу

Љубивоје Ршумовић: Једног дана

Феликс Салтен: Ено где лети цвет

Седам прUTOва - народна приповетка

Славујак - народна лирска песма

Миле Станковић: Бајаги нешто друго

Војислав Станојчић: Домаћи задатак

Бранислав Црнчевић: Кад би мене питали

Домаћа лектира

Ханс Кристијан Андерсен: Бајке (избор)

Избор из савремене поезије југословенских народа и националних мањина.

Избор из усмене књижевности југословенских народа и националних мањина (басне, бајке, загонетке, пословице, шаљиве приче и песме).

Читање

Даље увежбавање технике читања наглас и у себи са разумевањем. Усклађивање интонације и темпа читања са природом текста (приповедање, дијалог, опис). Читање и извођење по улогама.

Читање наглас и у себи са ограниченим временом и унапред постављеним захтевима (усмерено читање). Читање у себи као припрема за самостално читање и учење.

Рад на тексту

Уочавање важних целина у тексту (одељак и одређивање поднаклова. Схватање одељка у целини и у његовим битним појединоцима. Разумевање прочитаног текста. Уочавање хронологије догађаја. Запажање карактеристичних детаља у описивању амбијента, лица и догађаја. Заузимање властитих ставова према поступцима ликова.

Схватање битног у тексту. Уочавање функције наслова и поднаклова у тексту као целини. Препричавање на основу заједничког и индивидуалног плана - детаљно и сажето; продужавање приче (допуњавање). Запажање описа, намера и осећања садржаних у тексту.

Уочавање различитих значења речи у тексту и њихове употребе у говору.

Упућивање ученика у начин коришћења школске библиотеке.

При обради књижевних дела усвајају се и користе ови појмови: проза, фабула, дијалог, главни и споредни ликови, поука у басни, порука, басна, бајка, загонетка и пословица.

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Препричавање садржине краћих текстова, позоришних представа, филмова и радиотелевизијских емисија за децу - по плану; препричавање по деловима и у целини.

Причање о догађајима према низу слика, према једној слици која представља целовит догађај и на основу датих (тематских) речи - по плану (питања: насловљавање).

Описивање предмета, људи и животиња. Уочавање и именовање изразитих обележја. Описивање по плану.

Богаћење речника језичким играма.

Писмени одговори на постављена питања. Постављање питања на дате одговоре.

Диктати - диктат са допуњавањем, диктат са предусретањем грешака, аутодиктат и контролни диктат.
Заједнички писмени састави (препричавање, причање и описивање) ради уочавања и усвајања основних правила о логичном редоследу радње - по плану.

Писање разгледнице, честитки и краћих писама.

Шест домаћих писмених задатака и њихова анализа на часу.

III РАЗРЕД

(5 часова недељно, 185 часова годишње)

Оперативни задаци:

- овладавање техником читања и писања на оба писма;
- савладавање просте реченице (појам, главни делови);
- стицање основних појмова о именицама, придевима и глаголима;
- оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и извештавање према захтевима програма;
- постепено усвајање технике израде писменог састава;
- постепено улажење у тумачење ликова и основних порука у књижевним деловима.

ЈЕЗИК

Граматика

Реченица - појам реченице; појам и разумевање обавештајних, упитних и заповедних реченица у потврдном и одричном облику.

Појам и препознавање главних чланова (делова) реченица (од једне или више речи): предикат (глагол); субјекат (именица).

Запажање чланова реченице који уз глагол означавају време, место, начин, речи које уз именицу казују какво је нешто, колико је и чије је.

Уочавање управног говора и препознавање у тексту.

Именице - заједничке и властите: род и број.

Придеви (описни): уочавање значења, рода и броја у реченици.

Глаголи (појам): радња, стање и збивање, разликовање облика којима се означава садашњост, прошлост, будућност и препознавање у тексту. Разликовање: лица и броја; потврдног и одричног облика.

Правопис

Обнављање и вежбе у примени усвојених правописних правила.

Усвајање другог писма (писање у првом полугодишту, уколико није реализовано у II разреду).

Употреба великог слова у писању: имена народа, вишечланих географских имена, празника, наслова и имена животиња.

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Оскар Вајлд: Себични џин

Вук и јагње - басна

Бранко Милековић: Песма о цвети

Еро и кадија - народна приповетка

Јован Јовановић Змај: Стара бака

Душан Костић: Септембар

Драган Лукић: Шта је отац

Десанка Максимовић: Прича о раку кројачу

Марко Краљевић и бег Костадин - народна епска песма

Бранко Радичевић: ЦИЦ (Рибарчета сан)

Бранко В. Радичевић: Мој дечак

Стеван Раичковић: Бајка о белом коњу

Свијету се не може угодити - народна приповетка

Бранко Ћопић: Мачак отишао у хајдуке

Домаћа лектира

Драган Лукић: Избор из поезије за децу

Браћа Грим: Бајке (избор)

Љубивоје Ршумовић: Избор из поезије за децу

На позорници - избор драмских текстова за децу

Читање

Увежбавање технике читања с разумевањем прочитаног текста (оба писма). Постизање одговарајуће брзине у читању с потпуним схватањем текста и значења реченица и речи. Читање непознатог текста и истог текста након обраде. Читање по улогама. Казивање напамет научених краћих песама и прозних одломака. Вежбе у изражајном читању и казивању (промена тона - јачина и висина гласа, пауза).

Читање у себи с посебним задатком (схватање смисла прочитаног текста као припрема за гласно читање, обраду и препричавање текста).

Рад на тексту

Запажање и образлагање ситуација и поступака ликова, узрока и последица; откривање и тумачење намера, мисли и схватања појединих књижевних ликова и процењивање њихових поступака и понашања. Уочавање порука дела на основу конкретних ситуација и појединости у тексту.

Неговање погодних облика препричавања ради потпунијег разумевања и тумачења текста при обради.

Навикавање ученика да своје ставове образлажу примерима из текста.

Сажимање текста на његову суштину.

Подстицање ученика да схватају, усвајају и примењују **функционалне појмове**: песма, прича, басна, бајка, загонетка, пословица, писац, приповедач, песник, читалац, текст, проза, стих, строфа; одломак, одељак; слично, различито, супротно, изражајно; ред излагања; запажање, понашање, поступак; убедљиво, неочекивано; снагажљивост, радозналост.

При обради књижевних дела усвајају се ови појмови: ритам, наглашени и ненаглашени слогови, рима; однос међу ликовима; говор лица и пишчев говор; драмски текст.

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Препричавање садржине текстова, филмова (и уочавање разлика између анимираног и играног филма), позоришних представа, радио и телевизијских емисија и сл. (по датом плану, и виду уопштених питања, по заједнички састављеном плану; по деловима и у целини).

Причање о догађајима и заједничким доживљајима на основу задатих (тематских) речи.

Описивање предмета из непосредне околине: намештај, школски прибор, саобраћајна средства; појединости у природи (цвет, стабло, река, ветар); животиња (пиле, маче, петао, коњ); људи (учитељ, пријатељ, милиционер, продавачица) са уочавањем и навођењем изразитих и најбитнијих својстава.

Извештавање о себи.

Лексичке вежбе: замена именица, придева и глагола речима истог и супротног значења (језичке игре).
Уочавање утицаја акцента на значење речи.
Преписивање текста и краћег одломка с првог на друго писмо. Увежбавање читког и уредног рукописа, уз примену правописних правила. Преписивање текста са датим задатком.
Писмени одговори на постављена питања. Постављена питања на дате одговоре.
Диктати: диктат са допуњавањем, диктат са предусретањем грешака, аутодиктат, изборни диктат, контролни диктат.
Заједнички писмени састави (препричавање, причање и описивање) - ради усвајања и примењивања основних правила логичког редоследа изражавања према сачињеном плану.
Писање дописнице, краћег писма и честитке.
Лексичке вежбе ради богаћења речника (допуњавање изостављених речи, замена речи синонимима и хомонимима и слично).
Четири домаћа писмена задатка и њихова анализа на часу. Један школски писмени задатак у другом полугодишту (један час писања и два часа исправка).

IV РАЗРЕД (5 часова недељо, 185 часова годишње)

Оперативни задаци:

- оспособљавање за изражајно читање и казивање;
- проширивање знања о простој реченици и њеним деловима;
- савладавање основних појмова о променљивим речима;
- упознавање појма променљивости и непроменљивости речи;
- навикавање на концизно и јасно (усмено и писмено) изражавање;
- савладавање основе технике израде писменог састава;
- поступно оспособљавање за самостално тумачење књижевног текста (ток радње, ликови, порука).

ЈЕЗИК

Грамматика

Обнављање и утврђивање садржаја из претходних разреда.

Реченица - појам глаголског предиката (лични глаголски облик); уочавање речи у функцији допуне глагола (објекат) и прилошких одредаба за место, време и начин. Појам субјекта; уочавање речи у функцији атрибута уз именицу и именичког скупа речи (именичка синтагма). Ред реченичних чланова у реченици.

Управни и неуправни говор.

Именице - збирне и градивне; род и број - појам и препознавање.

Придеви - присвојни и градивни - уочавање значења, рода и броја у реченици.

Заменице - личне - род и број; лична заменица у функцији субјекта у реченици - појам и препознавање.

Бројеви - главни (основни) и редни - појам и препознавање у реченици.

Глаголи - појам и основна значења презента, перфекта и футура; вежбе у реченици; замењивање глаголских облика у времену, лицу и броју.

Изговор свих сугласника и глаголских група у складу са књижевно-језичком нормом **ч, ћ, ц, њ, х; - дс** (људских), **- ио, - ао** итд. Вежбе за отклањање грешака које се јављају у говору и писању ученика (бијо, дошо и сл.).

Утврђивање и систематизација садржаја обрађених од I до IV разреда.

Правопис

Употреба великог слова у писању: имена држава и покрајина и њихових становника; назива књига, листова и часописа.

Писање управног и неуправног говора (сва три модела).

Писање присвојних придева изведених од властитих имена.

Писање бројева и датума словима.

Писање скраћеница типа: итд., сл., нпр. и скраћеница које означавају имена држава: САД и др.

Наводници. Заграда.

Понављање, увежбавање и проверавање оспособљености ученика за примену обрађених правописних правила.

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Биберче - народна приповетка

Браћа Грим: Трнова ружица

Јанко Веселиновић: Град

Крепао котао - народна приповетка

Војислав Илић: Први снег

Драган Лукић: Друг другу

Јеленче - народна лирска песма

Душан Радовић: Плави зец

Михајло Ражнатовић: У сунчаним брдима

Миленко Ратковић: Писак локомотиве

Марк Твен: Треба се само снаћи (одломак)

Воја Царић: Морнар

Бранислав Црнчевић: босоноги и небо

Домаћа лектира

Милован Данојлић: Избор из поезије за децу

Душан Радовић: Избор из поезије и прозе за децу

Избор из светске поезије и прозе за децу

Избор из усмене књижевности југословенских народа и народности (бајке, басне, приче, анегдоте, загонетке, пословице, лирске песме, обичајне).

Читање

Читање наглас и у себи као припрема за разговор о тексту. Усмерено читање (истраживачки задаци): откривање карактеристика ликова (поступци, речи, изглед, особине) радњи, догађаја, природних појава и описа; уочавање језичко-стилских слика.

Читање усклађено с врстом и природом текста. Подстицање ученика на варијације: у ритму, јачини, висини и боји (тембру) гласа и паузирању при читању.

Усмерено читање у себи (истраживачки задаци).

Изражајно казивање напамет научених поетских и прозних целина и одломака. Сценске импровизације.

Рад на тексту

Уочавање и тумачење тока радње, главних ликова и основних порука у књижевном делу. Уочавање значајних појединости у опису природе (отклањање чулних дражи: визуелних, акустичких, кинетичких, тактилних, мирисних). Указивање на сликовита места, изразе и речи којима су изазвани појачани утисци.

Уочавање и именоване садржинских целина у прозним текстовима - стварање плана. Запажање чинилаца који у разним ситуацијама делују на поступке главних јунака (спољашње и друштвене околности, унутрашњи подстицаји - осећања, намере, жеље). Уочавање и тумачење израза, речи и дијалога којима су приказани поступци, сукоби, драматичне ситуације и њихови узроци, решења и последице.

Основне карактеристике приповетке, бајке, басне и стрипа.

При обради књижевних дела усвајају се ови **појмови**: ритам, висина, јачина, темпо, пауза, боја гласа, родољубива песма; тема; основни елементи песничког језика (сликовитост); приповедач, пишчево приповедање, хронолошки редослед догађаја; пејсаж.

Подстицање ученика да схватају, усвајају и користе функционалне **појмове**: приповедање, описивање, машта, дијалог, лик, јунак; главно, споредно; утисак, расположење, интересовање; околност, ситуација, испољавање; подстрек, услов, поређење, процењивање, тврдња, доказ, закључак; дивљење, одушевљење, љубав (према човеку, домовини, раду, природи); привлачност, искреност, правичност, племенитост; угрожавање, заштита (животне и радне средине).

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Причање о догађајима и заједничким доживљајима на основу задатих (тематских) речи - по датом и заједнички састављеном плану. Причање према самостално одабраној теми. Настављање приче на основу почетка представљеног сликом и на основу почетка датог текста.

Описивање сложенијих предмета из непосредне околине (апатке, спортски реквизити, кућни апарати); простора у коме се ученик креће (кућа, школа, двориште, улица); појединости у природи и природне појаве (равница, брдо, језеро; олуја, мећава); животиња - птице, рибе, гмизавци (на основу слике); особа (лекар, војник, саобраћајца, машиновођа).

Препричавање садржине текстова, филмова, позоришних представа и другог по датом и по заједнички састављеном плану. Препричавање са другачијим завршетком (измена завршетка, настављање приче). Препричавање најлепшег места (по избору наставника и ученика). Опширно и сажето препричавање. Измена граматичког лица при препричавању.

Извештавање о обављеном или необављеном задатку у школи или код куће (одговори на питања).

Вежбе у грађењу изведених и сложених речи. Вежбе у изнаглажењу и замени синонима.

Преписивање реченица у циљу савладавања правописних правила (реченица са потврђивањем, реченица са допуњавањем).

Састављање и писање реченица у циљу савладавања правописних правила (реченица са потврђивањем, реченица са допуњавањем).

Састављање и писање реченица према посматраним предметима, слици или задатим речима. Састављање реченица према одређеним правописним правилима.

Састављање и писање питања о тематској целини (о тексту, слици, филму) и писање одговора на та питања.

Диктати: са предусретањем грешака, са допуњавањем, изборни, слободни, контролни.

Увежбавање технике израде писменог састава: анализа теме и одређивање њеног тежишта; посматрање, уочавање и избор грађе; распоређивање појединости; компоновање целина у обради (саставу).

Четири домаћа писмена задатка и њихова анализа на часу.

Два школска писмена задатка (један час израде и два часа за исправак).

V РАЗРЕД

(5 часова недељно, 185 часова годишње)

Оперативни задаци:

- обнављање, проверавање и систематизовање знања стечених у претходним разредима;
- савладавање чинилаца изражајног читања и казивања одређених програмом;
- овладавање простом реченицом и њеним деловима; појам сложене реченице;
- појмовно схватање променљивости и непроменљивости врста речи;
- обнављање и савладавање основних знања о врстама речи;
- усвајање основних значења и функција падежа;
- савладавање основних знања о глаголима (вид; род; творба; основне функције);
- обучавање за самостално, планско и економично причање, описивање и портретисање, те за обједињавање разних облика казивања (према захтевима програма);
- оспособљавање за уочавање и тумачење главних мотива и песничких слика.

ЈЕЗИК

Грамматика

Обнављање, проверавање, систематизовање и примењивање знања и умења градива из претходних разреда.

Проста реченица - обнављање главних реченичких чланова (конституената): предикат и субјекат. Именски предикат. Зависни реченични чланови: прави и неправи објекат - допуна глагола и атрибут и апозиција. Систематизација: чланови (конституенти) реченице, главни (независни) - зависни.

При обнављању и обради прилошких одредаба: препознавање прилога, њиховог значења и функције у реченици.

Сложена реченица - појам и препознавање (указивање на службу личног глаголског облика).

Уочавање везника и поимање њихове функције у сложеној реченици.

Грађење речи - основа обавештења.

Појам променљивости и непроменљивости речи. Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи; непроменљиве речи: прилози, предлози, везници, узвици, речце.

Именице - изведене и неизведене именице. Бројне именице. Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик; појам падежа. Уз промену именица указује се на гласовне алтернације (у руци) ради правилног говора, али се то не обрађује.

Основне функције и значења падежа: номинатив - субјекат и део именског предиката; генитив - припадања и део нечега; датив - намена и управљеност; акузатив - објекат; вокатив - дозивање, скретање пажње, обраћање; инструментал - средство и друштво, употреба предлога у инструменталу; локатив - место.

Уз обраду падежа препознавање предлога и њихове функције.

Придеви. - Обнављање и систематизација: значење и врста придева; слагање придева са именицом у роду и броју. Грађење; промена; компарација придева; служба придева у реченици.

Именичке заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици; употреба личне заменице сваког лица: себе, се; неличне именичке заменице (ко, што и др.).

Глаголи - несвршени и свршени (глаголски вид); прелазни, непрелазни и повратни глаголи (глаголски род). Инфинитив и инфинитивна основа.

Творба и основна служба глаголских облика: презент, презентска основа, наглашени и ненаглашени облик презента помоћних глагола; радни глаголски придев, перфекат, футур I.

Бројеви - појам и употреба збирних бројева; систематизација врста: главни (основни, збирни) и редни; значење бројева.

Уочавање разлике у квантитету (дужини) акцента (на тексту).

Правопис

Понављање, проверавање, увежбавање и примењивање знања из претходних разреда.

Писање придева изведених од именица у чијој се основи налази (армијски).

Писање назива разних организација и њихових тела (органа). Писање заменица у обраћању: Ви, Ваш.

Писање генитива, инструментала и локатива именичких одричних заменица (ни за кога); одрична речца **не** уз именице, придеве глаголе; речца **нај** у суперлативу.

Тачка и запета. Запета уз вокатив и апозицију. Неколико тачака. Цртица.

Обучавање и навикавање ученика на коришћење правописа (школско издање).

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Иво Андрић: Мостови

Душан Васиљев: Домовина

Милован Глишић: Прва бразда

Чарлс Дикенс: Оливер Твист (одломак)

Војислав Илић: Зимско јутро

Џек Лондон: Бели оцњак (одломак)

Бранко Радичевић: Ђачки растанак (одломак)

Бранко Ћопић: Поход на месец

Иван Цанкар: Десетица

У Милице дуге трепавице - народна песма

Женидба Душанова (одломак) - народна песма

Ненад Дивљан: Из детињства Николе Тесле

Свети Саво - народна песма

Турци и чобанче - народна приповетка

Домаћа лектира

Данијел Дефо: Робинсон Крусо

Марк Твен: Том Сојер

Бранко В. Радичевић: Песме о мајци

Избор из усмене књижевности југословенских народа и националних мањина (бајке, шаљиве приче, новеле, песме преткосовског и неисторијског циклуса); лирске песме: митолошке, легенде, обредне и шаљиве).

Рад на тексту

Упућивање ученика у проучавање епских дела: уочавање и тумачење битних мотива, њихове функције у композицији и обликовању ликова; уочавање и интерпретирање порука (мисли и идеја). Систематско навикавање ученика на тумачење ликова са више становишта: епско (у акцији), чулно (изглед), лирско (осећања), драмско (сукоби), психолошко (мотивисање поступка), социолошко (услови формирања и испољавања), етичко (процењивање ставова и поступака). Проналажење и тумачење карактеристичних делова текста и облика казивања (нарација, дескрипција, дијалог).

У дескриптивним текстовима приповедне прозе - уочавање важнијих елементарних слика, откривање и анализирање њихове изражајне функције и повезаности с другим компонентама дела (радња, лик, ситуација, динамика чулних дражи). Откривање и тумачење језичко-стилских средстава којима су обликоване слике и изазвани уметнички утисци.

Подношење ученика на схватање, усвајање и прилагођавање **функционалних појмова**: стил, сликовитост, свест, машта, поистовећивање; духовне (карактерне особине); родољубље (патриотизам); уметнички доживљај; став, гледиште, узрок, последица; тема; порука (идеја); композиција дела (састава, излагања); заплет, обрти, расплет (радње); фантастично; лично, колективно; част, правилност, солидарност, честитост, духовитост, досетљивост, радозналост, неизвесно, загонетно.

При обради књижевних дела усвајају се ови **појмови**: композиција лирске песме; врсте стихова (према броју слогова); мотив; основна својства песничког језика (емоционалност, музикалност); чиниоци песничког изражавања (епитет, оноματοпеја, персонификација, поређење); описна песма: приповедање у првом и трећем лицу; фабула и њени садржителји (увод, заплет или сукоб, врхунац, обрт, расплет); етичка карактеризација ликова.

Врсте народне књижевности у прози и стиху.

Читање

Проучавање текста ради изражајног читања (јачина, висина, ритам, темпо, паузирање, боја гласа и реченични акценат). Увештавање изражајног читања, убедљивог казивања и рецитовања. Учење напамет: књижевни текстови, одломци и мисли.

Увештавање читање у себи, с прецизним, унапред постављеним, задацима (истраживање, упоређивање, документовање, одабирање примера, писање подсетника, припрема за обраду).

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Причање о догађајима и доживљајима (ток радње по хронолошком раду казивања) - по заједничком или самосталном плану. Причање измишљеног догађаја на основу задате теме - по самосталном плану.

Оснивање: једноставног радног поступка (чишћење ципела, кување чаја); спољашњег и унутрашњег простора (сеоски и градски пејзаж; летњи, јесењи, зимски пејзаж; моја соба, наша учионица, пошта, амбуланта); појединости у природи (воћка у пролеће, виноград, парк у јесен, поље под снегом); животиње у покрету (јато птица, срне, пас); особе у покрету (сељак у пољу, деца на излету).

Уочавање успешних књижевних портрета и језичко-стилских својстава којима су насликани. Портретисање личности из непосредне околине (члан породице, пријатељ, школски друг).

Извештавање. Вест - стварна или измишљена (село, улица, школа) - према питањима: ко/шта?; зашто?

Препричавање кратких текстова; уочавање структуре приче грађене хронолошким редом (увод, заплет, врхунац, обрт, завршетак); најснажнији чиниоци приче.

Самостално састављене реченице са обрађеним и усвојеним правописним, граматичким и језичко-стилским појмовима.

Питања и одговори поводом: обрађених текстова, догађаја и доживљаја из живота.

Увештавање и практиковање технике у изради писменог састава (тематска предметност, тежиште теме, збор и обрада грађе, компоновање излагања).

Пасус - склоп и служба (уочавање, усвајање и примењивање).

Писмо - облик општења (усвајање основних правила; структура, функција; примена у пракси).

Четири домаћа писмена задатка (читање, анализирање, вредновање и унапређивање).

Три школска писмена задатка (један час за израду два часа за исправак задатка).

VI РАЗРЕД

(5 часова недељно, 185 часова годишње)

Оперативни задаци:

- проширивање и продубљивање знања о сложеној реченици;
- упознавање гласовних промена - њихово уочавање у грађењу и промени речи;
- развијање знања о значењима и функцији придевских заменица;
- постепено упознавање структуре и службе основних облика усменог и писменог изражавања;
- оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза и за исказивање властитих судова и закључака приликом

изучавања текстова у разним проучавалачким приликама кроз образовно-васпитне делотворности;

- развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у књижевноуметничком делу и посебно у лирском тексту.

ЈЕЗИК

Грамматика

Обнављање, проверавање, систематизовање и примењивање знања и умења градива из претходног разреда.

Реченица - уочавање границе простих реченица у сложеној и њиховог независног и зависног односа.

Вокали у консонанти, слоготворно **р**. Подела консонаната по месту творбе и по звучности.

Гласовне промене и алтернације - уочавање у творби и промени речи: палатализација и сибиларизација; непостојано **а**; промене **л** у **о**; једначење консонаната по звучности и по месту творбе; јтовање.

Придевске заменице: разликовање по значењу - присвојне, показне; односно - упитне, неодређене, опште, одричне; употреба повратне заменице **свој**.

Правопис

Проверавање, понављање и увежбавање садржаја из претходних разреда; писање речце: **ли** (да ли и уз глаголе); **не** уз глаголе, именице и придеве **нај**; употреба великог слова и др.

Писање имена васионских тела.

Писање глаголских облика које ученици често погрешно пишу (радни глаголски придев, аорист, перфекат, футур I).

Интерпункција после узвика.

Обучавање и навикавање ученика на коришћење правописом (школско издавање).

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Мирослав Антић: Плава звезда

Иво Андрић: Аска и вук

Ђура Јакшић: Вече

Петар Кочић: Јаблан

Бранислав Нушић: Аутобиографија (одломак)

Вељко Петровић: Ратар

Коста Трифковић: Избираница (одломак)

Ленгастон Ћуз: Црнац

Бранко Ћопић: Чудесна справа

Исидора Секулић: На гранама маште

Милан Дедињац: Ђурђевска песма

Највећа је жалост за братом - народна лирска песма

Смрт мајке Југовића - народна епска песма

Краљевић Марко укида свадбарину - народна епска песма

Домаћа лектира

Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице

Тоне Селишкар: Дружина Сињи галеб

Бранко Ћопић: Орлови рано лете

Избор из усмене књижевности југословенских народа и националних мањина (Косовски циклус Краљевића Марка; лирске песме: обичајне и породичне).

Рад на тексту

Тумачење условљености догађаја и ситуација, осећања, сукоба, поступака, нарави и карактерних особина ликова. Упућивање ученика у поткрепљивост властитих судова и закључака појединостама из дела, али са становишта целине. Обрада ликова као у претходном разреду: откривање појединих негативних поступака позитивних и позитивних поступања негативних ликова. Запажање, коментарисање, тумачење и процењивање ситуације и поступака, речи и дела, физичких и духовних особина, жеља и могућности, циљева и средстава (њихове складности и несклад).

Упућивање ученика у откривање двоструког описивања стварности: верно представљање појава (објективна дескрипција) и маштовито повезивање појава са ставом и осећањем писма (субјективна дескрипција). Даље упућивање ученика у тумачење песничких слика изазваних чулним дражима (конкретни мотиви), те размишљањем и осећањем (апстрактивни мотиви, емоције, рефлексije).

Откривање главног осећања и других емоција у лирским песмама. Уочавање мотивске структуре песме; начин развијања појединих мотива у песничке слике и њихово здружено функционисање.

Развијање и примењивање навике да се запажања, утисци и закључци доказују подацима из текста и животне стварности, да се уметничке вредности истражују и проучавају с проблемског полазишта. Давање припремних задатака и упућивање ученика у што самосталнији рад на упознавању и тумачењу књижевног дела (усмено и писмено интерпретативно приказивање дела).

Подстицање ученика да схватају, усвајају и примењују функционалне појмове: општено, реално, објективно, субјективно, изузетно, драматично; стваралачки поступци; нијансе, детаљ, атмосфера, перспектива; мотив; борба мишљења, истраживање; доказивање; непосредно, посредно; чежња, наслућивање, сумња, запрепашћење; савесност, предострожност, хуманост, достојанство.

Читање

Усклађивање читања наглас с природом неуметничког и уметничког текста. Даље упућивање ученика на проучавање обрађеног и необрађеног текста ради изражајног читања (условљеност ритма и темпа, јачина, висина боја гласа, паузирање, реченични акценат). Естетско казивање напамет научених различитих врста текстова у прози и стиху. Читање и казивање по улогама (драматизација).

Вежбање и примењивање читања у себи: унапред постављени, прецизни проучавалачки задаци усмерени ка водећим садржатељима и чиниоцима књижевног дела/текста.

Увежбавање и примењивање брзог читања у себи с провером разумевања прочитаног текста.

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Причање са примененом усталених композиционих етапа (увод, заплет, ток радње, градација у распореду главних и споредних мотива, место и обим кулминације у излагању, обрт, завршетак). Уочавање и поимање карактеристика хронолошког и ретроспективног излагања.

Описивање: динамичких и статичких појава у природи и уочавање начина прожимања и смењивања статичких и динамичких слика и сцена у описивању и приповедању; спољашњег и унутрашњег простора (пејзаж завичаја у различито доба дана - у зору, у подне, у предвечерје, ноћу; унутрашњи простор: дневна соба, кухиња, физкултурна сала, посластичарница и сл.); портретисање на основу анализе одабраних књижевних портрета, портрета познатих личности из научно-популарне литературе и особа из непосредне околине (сусед, продавац новина, старац, благајница у самопослузи и сл.).

Извештавање: кратак извештај о школској акцији, свечаности, друштвеној акцији у селу/граду и сл.

Препричавање текста, филма и позоришне представе и уочавање структуре приче грађене ретроспективно; препричавање са истицањем карактеристика лика у тексту, филму и позоришној представи. Изборно препричавање; динамичке и статичке појаве у природи, из књижевног дела, филма, телевизијске емисије. Уочавање разлика између филмских и позоришних родова и врста

(жанрова) комедије, драме, мелодраме, мјузикла и вестерна.

Рад на увежбавању технике у изради писменог састава (избор грађе, њено компоновање, коришћење пасуса, обједињавање приповедања и описивања).

Синтетичко-стилистичке вежбе с различитим распоредом речи у реченици.

Писање службеног и приватног писма.

Четири домаћа писмена задатка (читање, анализирање, вредновање и унапређивање).

Три школска писмена задатка (један час за израду и два часа за исправку задатка).

VII РАЗРЕД

(5 часова недељно, 185 часова годишње)

Оперативни задаци:

- овладавање техником брзог читања у себи и оспособљавање за "летимично" читање и читање "с оловком у руци";
- поимање и усвајање система независних и зависних реченица;
- савладавање основних знања у грађењу, значењу и функцији имперфекта и плусквамперфекта;
- сазнавање и примењивање расправе као облика усменог и писменог изражавања;
- системско савладавање разних облика усменог и писменог општења;
- осамостаљивање за тумачење лирских, епских и драмских дела.

ЈЕЗИК

Грамматика

Обнављање, проверавање, систематизовање и примењивање знања и умења градива из претходног разреда.

Синтаксичке јединице којима се исказују чланови у простој реченици: реч, синтагма. Именичка, придевска и прилошка синтагма; главна реч и зависне речи у синтагми. Напоредни односи - саставни, раставни, супротни - међу паралелним субјектима, објектима, атрибутима и прилошким одредбама (нпр. Миша и Јасна путују) исказаним речју и синтагмом; функције везника.

Исказивање реченичних чланова реченицама. Сложена реченица: независне и зависне реченице у сложеној реченици. Независно-сложене и зависно-сложене реченице.

Независне реченице - обавештајне, упитне, заповедне, жељне, узвичне. Напоредни (координативни) односи међу зависним реченицама: саставни, раставни, супротни, искључни и закључи. Безличне реченице. Непотпуне реченице.

Зависне реченице - Изричне (декларативне) реченице; зависно-упитне реченице. Односне (релативне) реченице. Вежбе у исказивању: објекта, атрибута и субјекта речју, именичком или придевском синтагмом и одговарајућом зависном реченицом. Прилошке реченице: месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене (начинске). Вежбе у исказивању прилошких одредби: речју, прилошком синтагмом и зависном реченицом.

Пасивне реченице.

Поредак реченица и интерпункција у зависно-службеној реченици. Промена интонација реченичких чланова (делова) као стилогено средство.

Слагање реченичких делова (конгруенција).

Глаголски облици - грађење, значење и функција: имперфект и плусквамперфект, појам актива и пасива; исказивање пасива (трпни придев, речца **се**).

Уочавање разлике између кратких акцената.

Правопис

Понављање, проверавање, увежбавање и примењивање садржаја из претходних разреда.

Интерпункција у сложеној реченици (запета, тачка и запета).

Црта. Заграда. Запета у набрајању скраћеница.

Навикавање ученика на коришћење правописом (школско издање).

КЊИЖЕВНОСТ (око 36 часова)

Школска лектира

Радоје Домановић: Мртво море

Антоније Исаковић: Кашика

Јован Јовановић Змај: Кажи ми, кажи (Ђулићи)

Десанка Максимовић: Крвава бајка

Јован Стерија Поповић: Покондирена тиква (одломак)

Милан Ракић: На Гази-местану

Доситеј Обрадовић: Живот и прикљученија (одломак)

Стеван Раичковић: Небо

Иво Андрић: Прича о кмету Симану (одломак)

Љубавни растанак - народна лирска песма

Иво Сенковић и ага од Рибника - народна епска песма

Домаћа лектира

Мирослав Антић: Плави чулерак

Стеван Сремац: Поп Ђира и поп Спира

Сава Немањић: св. Сава у књижевности (избор из. Савиних списа, народног предања и уметничке поезије о св. Сави).

Избор из усмене књижевности југословенских народа и националних мањина (епске песме покосовског, хајдучког и ускочког циклуса; лирске песме: посленичке - песме о раду; кратке прозне врсте).

Рад на тексту

Оспособљавање ученика за самосталан приступ књижевном тексту: истраживање и проналажење одређених вредности са становишта ученог проблема; доказивање својих запажања, утисака, сазнања, доживљаја, мишљења и закључака - подацима из проучаваног текста.

Обрада епских дела: узрочно-последичне везе поетских мотива и њихове функције (логичко и естетско условљавање сваке појединости). Фабула (миран и динамичан ток радње). Композиција (увод, заплет, врхунац, обрт, расплет - без књижевнотеоријских дефиниција). Увођење ученика у потпуније тумачење: ликов (дијалог, унутрашњи монолог, карактерне особине, поступци); тематике (тематска грађа/тематика; главна тема; водеће теме); водеће идеје, јединствена порука; описи (психичка стања, драматичне ситуације, атмосфера, пејзаж, ентеријер, екстеријер). Упућивање ученика у поимање и тумачење друштвено-историјских условљености уметничког дела и односа писца према друштвеној стварности.

Обрада лирских дела: упућивање ученика у анализу мотива (међусобни однос и повезивање, удруживање у поетске слике). Уочавање и интерпретирање међусобне условљености песничких осећања, поетске слике и песничког језика и стила.

Обрада драмских дела: упућивање ученика у изучавање битних својстава (дијалог, монолог, драмска радња, ликови); уочавање и тумачење сличности и разлика у односу на лирска и епска дела.

Подстицање ученика на схватање, усвајање и примењивање **функционалних појмова**: социјално, социјалистичко, морал, морално, психолошко, релативно, вишезначно, сценско, декоративно, естетско, елегично; наговештај, усхићење, равнодушност, потиштеност, слутња, великодушност, процњивање, анализа, синтеза.

При обради књижевних дела усвајају се ови **појмови**: средстава песничког изражавања (симбол, метафора, алегија); љубавна и елегична песма; основне лирске врсте; лирске форме (сонет); народна и уметничка лирика; ретроспективни редослед догађаја; епизода; унутрашњи монолог; психолошка карактеризација ликова; ликови као носиоци порука (идеја); средства изражавања у епском делу (хумор, сатира, иронија); основне врсте и типови романа - битне одлике; драма, комедија.

Читање

Усавршавање изражајног читања у складу са природом уметничког и неуметничког текста; вођење ученика у самосталном припремању за изражајно читање проучавањем обрађеног и необрађеног уметничког текста (условљеност ритма и темпа, јачине, висине и боје гласа, логичких и психолошких пауза, реченичног акценат, покрета, мимике, психолошких уживљавања и естетских испољавања). Читање и казивање по улогама (драматизација).

Развијање флексибилне брзине читања у себи у зависности од текста. Увођење ученика у "летимично" читање ради налажења одређених информација (у уџбеницима других предмета, у новинским чланцима, у књизи из лектире, у дописима, огласима, обавештењима и сл.) и упућивање ученика у читање "с оловком у руци" (подвлачење, обележавање, записивање, и друго). Усавршавање проучавачког читања у себи (са одређеним истраживачким задацима или према самосталном систему изучавања).

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

Причање о стварном или измишљеном догађају са описима и дијалозима (тематска усмереност, динамичност и примереност дијалога карактеру). Анализа одабраних текстова у којима преовлађује говор ликова ради бољег схватања дијалога, преиначавање управног говора у неуправни.

Оснивање сложенијег радног поступка (рад у школској радионици); екстеријера (зграда, мост, стара кућа, панорама); ентеријера (позорница, галерије слика); наглашавање особених карактеристика простора; портретисање: лик из књижевног дела - личност из непосредне околине према понашању, одевању, говору, казивањима о себи, причањима других о њој, животним успесима..., на основу фабуне, дијалога и коментара писца; књижевно-уметнички опис и технички опис.

Преприкладивање са променом распореда догађаја (ретроспектива).

Расправљање о прочитаној књизи, позоришној представи, филму, радио-телевизијској емисији, слици, концерту уз одређивање теза за расправу (у сарадњи са наставником).

Дискусија или усмена расправа о актуелним проблемима у школи или друштву.

Уочавање разлика међу стилевима; анализа текстова писаних различитим стилем.

Приказ.

Облици новинског изражавања: вест, извештај, извештавање са елементима репортаже.

Синтаксичко-стилистичке и лексичке вежбе.

Подстицање ученика на самостално језичко стваралаштво (читање ученичких радова; анализирање, тумачење, вредновање, унапређивање, стваралачко подстицање).

Приватно и службено писмо - међушколска преписка.

Молба, жалба, телеграфска честитка и упутница.

Четири домаћа писмена задатка (читање, анализирање, вредновање и унапређивање).

Четири школска писмена задатка (један час за израду и два часа за исправку задатка).

VIII РАЗРЕД

(5 часова недељно, 175 часова годишње)

Оперативни задаци:

- упознавање битних карактеристика и друштвеног положаја језика народа и националних мањина СРЈ;
- обнављање, проверавање, систематизовање, примерено проширивање и примењивање знања и умења градива граматике и правописа из претходних разреда;
- формирање критеријума и развијање способности за самосталан избор, изучавање, тумачење и процењивање уметничких текстова доступних узрасту;
- овладавање расправом као обликом усменог и писменог изражавања;
- селективно и компаративно систематизовање кључних знања и умења градива из свих програмских подручја (од V до VIII разреда).

ЈЕЗИК

ГраMATика

Језик као средство споразумевања (појам, друштвена условљеност развоја, језик према другим средствима комуникације, језик - најсавршеније средство комуникације).

Српски језик. Штокавско наречје: распрострањеност; екавски (и) јекавски изговор; информативно о народним говорима (дијалектима). Српски књижевни језик: његова основа, кратак историјски развој. Значај Вуковог рада на реформи језика и правописа.

Обнављање, примерено продубљивање и систематизација ученичких знања и умења кључних садржаја одређених у претходним разредима. Грађење речи - поред обнављања творбе деривацијом и слагањем, основне информације о комбинованом грађењу речи (безбрижан, разгранати) и творби претварањем (наизглед, на изглед). Систематизација знања о променљивим и непроменљивим врстама речи - њиховим морфолошким карактеристикама, значењима и функцијама у реченици. Вежбе за отклањање грешака у употреби падежних облика. Основна обавештења о падежној синонимији (на примерима квалитативног генитива и инструментала). Обнављање и систематизација садржаја о глаголима: непрелазни, прелазни и повратни; подела глагола по виду; категорији; време, начин; број и род; лични и нелични глаголски облици; основне функције и значења. Основне информације о приповедачком значењу презента, аориста и футура I и о футурском значењу презента.

Обнављање свих обрађених гласовних промена и алтернација у оквиру обнављања, проверавања и систематизације деклинације, конјугације и компарације придева (с указивањем на примере компарације прилога).

Главна правила стандардне акцентске норме: понављање, проверавање, систематизовање и примењивање садржаја и акцената из претходних разреда.

Правопис

Обнављање, проверавање, вежбање, систематизовање и примењивање садржаја из правописа: употреба великог слова; интерпункција; правописни знаци; састављено и растављено писање речи; писање скраћеница.

КЊИЖЕВНОСТ

Школска лектира

Оскар Давичо: Србија

Ђуро Јакшић: Отаџбина

Јован Јовановић Змај: Светли гробови

Вук Стевановић Караџић: Избор из Рјечника: О народним певачима

Лаза Лазаревић: Све ће то народ позлатити

Иван Мажуранић: Смрт Смаил-аге Ченгића (Аговање)

Симо Матавуљ: Пиллипенда

Прота Матеја Ненадовић: Мемоари (одломак)

Петар Петровић Његош: Горски вјенац (писмо Селима везира и отпоздрав на писмо)

Васко Попа: Очију твојих да није

Милош Црњански: Сеобе I (одломак)

Петар Кочић: Кроз међаву

Женидба Милића Барјактара - народна песма

Почетак буне против дахија (одломак) - народна епска песма

Домаћа лектира

Иво Андрић: Избор приповедака о деци

Бранислав Нушић: Сумњиво лице

Избор из усмене књижевности југословенских народа и националних мањина (циклус ослобођења Србије и Црне Горе: народне лирске љубавне песме).

Рад на тексту

Образовање поузданих мерила за избор, анализу, тумачење, проучавање и процену књижевног дела (текст). Упућивање ученика у коришћење одабране и приступачне литературе о делима и писцима. Подстицање, заснивање и развијање критичког односа у проблемском приступу делу и писцу и примереног стваралачког прилажења у процесу изучавања књижевног остварења.

Систематско проучавање књижевног дела (лирска и епска песма, приповетка, роман, драма), уз помоћ развијеног плана, истраживачких теза и припремних задатака. Процењивање водећих (доминантних) вредности уметничког текста/дела.

Основни појмови о стилу у штампи.

Систематизовање знања о народној књижевности (на примерима из обеју лектира).

Подстицање ученика на схватање, усвајање и примењивање **функционалних појмова**: етичко, документовано, теза, рефлексивна, меморија, рационално, креативно, стваралаштво, сугестивно, пластично, апсурд, провокација; самокритичност, самоиницијатива, доследност, агресивност, себичност, егоизам, лицемерје, опортунизам; несврстан, независан, ангажован, самоуправно, дијалектички, метод, противуречност.

При обради књижевних и других дела усвајају се они **појмови**: рефлексивна песма, епско-лирска поезија (балада, поема); трагедија; књижевни родови и значајније врсте; дневник, путопис, мемоари, биографија; обнављање, проверавање и систематизовање обрађених појмова (на одабраним примерима из обеју лектира).

Читање

Усавршавање изражајног читања и казивања напамет (са захтевима као у претходним разредима). Развијање личне и самостојне дикције (говорне интерпретације), при читању и казивању напамет научених књижевно-уметничких целина.

Вежбање у "летимичном" читању познатог текста ради налажења већ пронађених и обрађених информација или тражених обавештења: прегледно (дијагонално) читање непознатог текста као предрадња за помно читање.

КУЛТУРА УСМЕНОГ И ПИСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА

(око 21 час)

Причање о властитим и туђим доживљајима са оригиналним и ефектним почетком и завршетком. Описивање сложених предмета (школски апарати и фабричке машине); сложенијих радних поступака са појачаним захтевима у погледу прецизности (хемијски експеримент, секцирање на часу биологије); портретисање - лик из живота, књижевног, филмског, сценског и телевизијског дела на основу фабуне и дијалога; хумористички опис; научни опис. Обрађене врсте описа (систематизација).

Расправљање о књизи, позоришној представи, филму, изложби и сл. уз претходно увођење ученика у: писање радних теза, прикупљање података из различитих извора (енциклопедије, лексикони, приручници и сл.), обраду и класификовање кључних чињеница.

Критички приказ нове књиге, филма, радио-телевизијске емисије, концерта и сл.

Репортажа с различитим темама, тежиштима и гледиштима.

Подстицање, упућивање и оспособљавање ученика за самостално језичко стваралаштво (читање, анализирање, тумачење, вредновање, објављивање и усавршавање ђачких остварења).

Молба. Записник. Попуњавање различитих образаца.

Четири домаћа писмена задатка (читање, анализирање, вредновање и унапређивање).

Четири школска писмена задатка (један час за израду и два часа за исправку задатака).

ДОДАТНИ РАД

Ориентациони садржаји програма

IV РАЗРЕД

(1 час недељно, 37 часова годишње)

ЈЕЗИК И КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Проста реченица (с глаголским и именским предикатом; глаголске одредбе и допуне). Сложена реченица (уочавање односа простих реченица у сложеној).

Богађење речника - уочавање и бележење синтагми (у делима обавезне и слободне лектире) и њихова примена у говору и читању.

Развијање језичког стваралаштва: писање прозних и поетских радова о одређеној теми и слободно.

Вежбе у правилно акцентованом говору.

Проучавање локалног говора. Састављање речника специфичних локалних речи и израза.

КЊИЖЕВНОСТ

Одабирање и тумачење најлепших прозних и поетских одломака из прочитаних књига - по избору ученика. Учење напамет и изражајно казивање одабраних целина из књижевних остварења.

Тумачење савременог књижевног дела (по избору ученика и наставника).

Разговор о гледаном филму, позоришној представи и прочитаном стрипу с темама из живота деце (ликови, прича, карактеристични детаљи и особености).

V РАЗРЕД

(1 час недељно, 37 часова годишње)

ЈЕЗИК И КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Међусобни однос реченица у сложеној реченици; уметнуте речи и реченице. Управни и науправни говор.

Значење и употреба падежа (вокатив - субјекат у српској поезији; генитив - аблативни; инструментал - начин; локатив - објекат).

Вежбе у говору с правилним акцентовањем.

Проучавање локалног говора. Састављање речника локалних речи и израза.

Развијање језичког стваралаштва.

КЊИЖЕВНОСТ

Песнички језик, песничке слике, мотиви, главна и споредна радња, главни и споредни ликови.

Тумачење новог књижевног дела - по избору ученика.

Учење напамет одабраних одломака из разних врста текстова и изражајно казивање. Аналитички разговор о гледаном филму, позоришној представи, снимљеној позоришној представи, радио-драми и телевизијској драми (глума и глумац, режија и редитељ, текст и писац, музика и композитор).

VI РАЗРЕД

(1 час недељно, 37 часова укупно)

ЈЕЗИК И КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Говорне вежбе о слободно изабраним темама (јасност, прецизност, језгровитост, лични тон у излагању).

Значење и употреба падежа (номинатив - предикатив; генитив - квалификативни, темпорални; датив - циљ, етички датив; акузатив - време, даљи објекат).

Прости и сложени глаголски облици - значење и употреба.

Вежбе у говору с правилним акцентовањем.

Проучавање локалног говора. Бележење локализма и позајмљеница и утврђивање њиховог порекла.

Развијање језичког стваралаштва.

КЊИЖЕВНОСТ

Тумачење лирске песме (основно осећање, мотиви, песничке слике, особености песничког језика.

Тумачење савременог књижевног дела (по избору ученика).

Разговор о гледаним филмовима и позоришним представама.

Учење напамет и изражајно казивање целина из књижевних дела.

VII РАЗРЕД

(1 час недељно, 37 часова годишње)

ЈЕЗИК И КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Вежбе у говорништву. Кратко, садржајно и јасно излагање о одређеној теми за одређено време. Говорење пред аудиторијумом.

Актив и пасив.

Вежбе у правилно акцентованом говору.

Проучавање локалног говора. Састављање диференцијалног речника.

КЊИЖЕВНОСТ

Анализа драмског књижевног дела - уочавање битних одлика. Разлика између драмског књижевног дела и позоришне представе.

Анализа савременог књижевног дела по слободном избору ученика. Коришћење основне литературе о делима и писцима. Формирање властитог мишљења о књижевном делу.

VIII РАЗРЕД

(1 час недељно, 35 часова годишње)

ЈЕЗИК И КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Савремени српски књижевни језик (развој, особеност).

Књижевни језик и арго.

Вежбе у говорништву. Кратко, садржајно и језгровито излагање о одређеној теми за одређено време пред аудиторијумом.

Проучавање локалног говора.

Развијање језичког стваралаштва.

КЊИЖЕВНОСТ

Битне особености савременог песничког језика (на самостално одабраним примерима).

Драмско дело - књижевно, позоришно, радијско, телевизијско (уочавање сличности, разлика и особености на самостално одабраним примерима).

Савремени омладински књижевни и други листови и часописи (праћење, уочавање особености, критичка анализа одабраних текстова). Сарадња у омладинској штампи и периодици.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе страног језика је оспособљавање полазника за елементарно усмено споразумевање у најобичнијим ситуацијама свакодневног живота, за разумевање једноставних текстова информационог карактера и размену краћих писмених порука у оквиру програмске тематике и језичког градива, затим стицање основних знања која омогућају даље образовање и самообразовање као и ширење опште културе полазника, упознавање са начином живота, обичајем и културом народа чији језик уче.

Задачи наставе страног језика су да полазници:

- упознају језичке структуре неопходне у свакодневном говору;
- усвоје најфреквентнију лексику од око 1000 речи и израза;
- усвоје коректан изговор и интонацију при усменом изразу и читању наглас;
- савладају основна ортографска правила у границама усвојених језичких структура што ће допринети, поред упознавања других елемената језика, коректном писменом изразу и успостављању основне комуникације у писаној форми;
- овладају техником читања у себи и непосредног разумевања текстова у оквиру обрађене тематике;
- оспособе се за елементарно споразумевање у свакодневним ситуацијама.

V РАЗРЕД

(3 часа недељно, 111 часова годишње)

Оперативни задаци

Полазници треба да:

- упознају и усвоје фонолошки састав језика;
- усвоје одабране основне реченичке моделе и око 250 речи и израза за казивање у императиву и презенту;
- упознају основна правила графје и ортографије ради савладавања технике гласног читања и писања у оквиру стечених знања из језика;
- разумеју питања императивних исказа и четири до шест показних реченица у оквиру обрађене тематике;

- коректно реагују на постављена питања, давање императивних исказа, уз излагање две до четири повезане реченице у оквиру обрађене тематике.

ТЕМАТИКА

Идентификација особа и предмета и описивање њихових особина и својстава.

Давање личних података (име и презиме, место становања, адреса, занимање).

Породица и чланови уже породице; дневне обавезе у кући; породица на окупу; стан, посете (припрема и дочек гостију).

Природа: дани у недељи; делови дана и оријентација у времену и простору (казивање времена по часовнику - пуни сати).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Поздрављање и представљање, ослонљавање познатог и непознатог лица; молба и захваљивање; извињавање; изражавање допадања и недопадања; тражење и давање обавештења о лицима, годинама старости, месту становања, тражење и давање дозволе и позивање у госте; прихватање и неприхватање позива.

Школски писмени задаци: један писмени задатак.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

РЕЧЕНИЦА (2+6)

Проста реченица: потврдна, одрична, упитна, заповедна.

Ред речи у реченици.

YES/NO questions и кратки потврдни и одрични облици.

Егзистенцијално: *There is...*

Безличне именице са *IT* као формалним субјектом.

It is raining/cold.

ЧЛАН (2-1+1)

Основна употреба одређеног и неодређеног члана.

Употреба неодређеног члана за занимања.

Употреба одређеног члана на делове дана (са предлогом *IN* испред суперлатива и редних бројева).

Нулни члан уз властите и градивне именице, заједничке именице у множини; дане у недељи и у изразима *go home/at home*.
Изостављање члана.

ИМЕНИЦЕ (2+2)

Правилна множина именица.

Најчешћи примери неправилне множине (*man, woman, child*).

Изражавање припадања и својине - са именицом у једнини.

- Саксонски генитив

- Нормански генитив.

ЗАЈЕДНИЧКИ ОБЛИЦИ

а) Заменице (2+2)

Личне заменице у функцији субјекта и објекта.

Показне заменице у једнини и множини.

This is Peter's book. Those are my books.

Упитне заменице: *who, what*.

Who is he? What's your name?

б) Детерминатори (1+3)

Показни детерминатори - *this; that; these; those*.

This book is Peter's. Those houses belong to our factory.

Присвојни детерминатори:

My book is on the table.

Неодређени детерминатори: *some, any*.

There's some milk in the cup. Can you see any birds on the roof?

ПРИДЕВИ (2+2)

Најфреквентнији описни придеви.

Синтетички компаратив и суперлатив најједноставнијих придева (*tall, nice, big*)

This is the tallest building in the town.

БРОЈЕВИ (1+1)

Прости бројеви до 30. Редни бројеви до 20.

Квантификатори.

much, many, lot of.

There isn't much sugar in the bowl. Has he got many friends?

There are a lot of children in the park.

ГЛАГОЛИ (2+3)

The Simple Present Tense за изражавање уобичајене радње.

The Present Continuous Tense за изражавање радње која се догађа у тренутку говора о њој.

Изражавање намере у будућности помоћу *BE GOING TO*

Непотпуни помоћни глаголи (2+2)

а) *can* (сва три облика), значење способности, значење могућности и дозволе.

I can swim. He can't come today.

б) *May I have your book, please?*

б1) *must* (потврдни облик).

You must go now. I must hurry.

Заповедни начин (друго лице једнине и прво и друго лице множине).

ПРЕДЛОЗИ (2+1)

Најфреквентнији предлози за оријентацију у времену и простору.

Изрази везани за временске прилике и време на часовнику:

What's the weather like today? - It's hot/cold, warm, nice, bad. It's raining.

ПРИЛОЗИ (2+1)

Најфреквентнији прилози за место и време.

ВЕЗНИЦИ (1)

and, or

КОМУНИКАТИВНЕ ЈЕДИНИЦЕ (облици реализација комуникативних функција) (2+8)

- Поздрављање

Hello. Hi there. Good morning/afternoon/evening.

Morning, Mike. Good bye/Bye! See you soon/tomorrow.

- Представљање

My name's Mary. I'm Mary. Hello, I'm Mary. This is Peter. Peter, meet Mary. Hi Mary, I'm Peter.

- Казивање имена и адресе
I'm Mary. I'm eleven. I live in...
 - Извињење
Excuse me! Hey, Jim, sorry. Sorry, but it's my book. Sorry! I'm very sorry! I'm sorry I'm late. It's all right. That's all right.
 - Привлачење пажње
Look/Listen/Watch!
 - Тражење и давање дозволе, исказивање молбе, захваљивање.
May I take your book, please? Yes, of course. Here you are. Come here, please. Shut the window, please. Thanks, Mary that's a lot. Thank you. Thank you very much. Not at all. That's O.K. That's all right.
 - Исказивање допадања и недопадања:
I like this book. It's super! I don't like fish. It's terrible.
 - Изрицање забрана:
You can't play in here. Don't do it.
 - Позивање у госте, прихватање или неприхватање позива.
Come and see me tomorrow. Great/Sorry. I can. I'm very busy.
- ФОНОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ И ИНТОНАЦИЈА**
- При усвајању гласовног система, обратити пажњу на разликовање и изговор гласова, посебно оних којих нема у матерњем језику: на пример, а деаутале / / и / / гласове и /д/ после звучних и беззвучних сугласника, на предње и задње самогласнике као у речима *apple* и *above*, на изговор кратких и дугих самогласника и свих дифтонга. Такође обратити пажњу на то да полазник нађе опозицију звучности/беззвучност.

VI PазРЕД

(2 часа недељно, 74 часа годишње)

Оперативни задаци

Полазници треба да:

- упознају и усвоје фонолошки састав језика;
- усвоје одабране основне реченичке моделе и око 250 речи и израза за казивања у императиву и презенту;
- упознају основна правила графичке и ортографичке ради савладавања технике гласног читања и писања у оквиру стечених знања из језика;
- разумеју питања императивних исказа и четири до шест показних реченица у оквиру обрађене тематике;
- коректно реагују на постављена питања, давање императивних исказа, уз излагање две до четири повезане реченице у оквиру обрађене тематике.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Неодређени члан у изразима са *half, such, what (P) half a pound, what a day.*

Нулти члан уз називе месеци, годишњих доба (са предлогом *at*).

ИМЕНИЦЕ (2+3)

Множина именица (графолошке и фонолошке промене) на *y, f (e) family, leaf* и др.

Неправилна множина именица (*foot, tooth*).

Елиптична употреба саксонског генитива (*P) at the doctor's*.

ЗАМЕНИЧКИ ОБЛИЦИ (2+3)

а) Заменице

Употреба личних заменица са предлозима (*P*)

б) Детерминатори

Упитни детерминатори - *what, whose (P)*

What books do you read? Whose book is this?

ПРИДЕВИ (2+3)

Предавање придева на - *y*

Неправилно поређење придева (*good, bad (P)*)

БРОЈЕВИ (1+1)

Прости бројеви до 100. Редни бројеви до 50.

КВАНТИФИКАТОРИ (1+1)

a little/a few

He has a little money. I have a few friends.

ГЛАГОЛИ (2+3)

The Simple Past Tense правилних и најфреквентнијих неправилних глагола.

Непотпуни помоћни глаголи

а) *could* - значење способности и значење могућности.

б) *must* - (одрични облик) за изражавање забране.

в) *shall, will* - за изражавање будућности.

ПРИЛОЗИ (2+1)

Прилог *well*

Најфреквентнији прилози за начин.

ИЗРАЗИ ВЕЗАНИ ЗА ВРЕМЕ НА ЧАСОВНИКУ

What's the time? - It's five past ten.

ВЕЗНИЦИ (1+1)

but, because

КОМУНИКАТИВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Честитање и исказивање лепих жеља.

Happy New Year! Happy birthday! Good luck. Have a good time. Thank you. The same to you. Best wishes. Congratulations! Thank you. Have fun.

Позивање у госте, прихватање односно неприхватање позива.

Come and see me tomorrow. Sorry I can't. I'm very busy. I must stay at home. Great! Super! Fantastic! Help yourself. Have some more cake/tea sugar. Yes. Please. No, thank you. Could you paste me the bread, please.

Подстицање да се нешто заједно уради.

Let's visit the Zoo on Sunday. Shall we go to the cinema?

Изражавање могућности и обавезности (2+3)

Can you help me please? Of course, I can. You must stay in bed. Must I really take it?

Изражавање физичких тежба, расположења, радости и забринутости.

I'm not feeling well. I'm cold/warm. I have a sore throat/a temperature/a headache. I'm afraid he's very ill. I'm fine/happy/unhappy/sad. I'm

very tired. I'm glad to see you. Oh, that's great! It's really good/bad. It's good/bad.

Тражење и давање обавештења:

Excuse me. Where is the station please? Go straight and turn left/right.

ФОНОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ (2+2)

Уочавање фонолошких промена морфеме - ed за прошло време правилних глагола: *played (d)*, *worked (t)* и *wanted (id)*.

Фонетска транскрипција на рецептивном нивоу:

Графолошке промене

Код множине именица на -u и -f (e), код глагола на -u (*cry - cries -cried*). Компаратив и суперлатив придева на - u.

Најчешћи случајеви удвајања сугласника испред наставака.

VII ПАЗРЕД

(2 часа недељно, 74 часа годишње)

Оперативни задаци

Полазници треба да:

- усвоје око 250 нових речи и израза и овладају одабраним ученичким моделима у садашњем, будућем и прошлом времену за усмено излагање, описивање, учествовање у дијалогу, уз изражавање личног става и запажања у вези с обрађеним темама.

- разумеју усмено излагање, описивање, учествовање у дијалогу, уз изражавање личног става и запажања у вези са обрађеним темама.

- разумеју усмено излагање саговорника и звучне снимке,

- оспособе се за читање у себи с разумевањем прочитаног текста и рад с речником,

- оспособе се за писмену репродукцију савладивих реченичних модела и лексике.

ТЕМАТИКА

Свакодневни живот: радно место у трговини, предузећу, стану, ресторану, банци, фабрици, слободно време (одлазак у биоскоп и сл.). Основне јединице за дужину и тежину (мере).

Земља/земље англосаксонског језичког подручја и наша земља. Основни подаци: природне лепоте, главни град и његове знаменитости, велики културни и привредни центри, карактеристични обичаји.

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Исказивање мишљења; слагање или неслагање са говорником и позив на сарадњу.

Школски писмени задаци: Један писмени задатак.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

РЕЧЕНИЦА (2+3)

Упитно одрична реченица (P).

Зависно сложене реченице за време и за место.

Узрочна клауза са везником, *because*.

Релативне клаузе

Именичка клауза за *that*.

I know that he is a good boy.

Заповести у неуправном говору.

Questions (упитне фразе) (R)

ЧЛАН (1+1)

Одређени члан уз географска имена, имена установа и назива јавних зграда.

Нулти члан уз називе улица.

ИМЕНИЦЕ (2+3)

Множина именица на - e (*potato, tomato*).

Множина најчешћих сложеница (*grandfather, policeman*).

ЗАМЕНИЧКИ ОБЛИЦИ (2+1)

а) Заменице и пристојне заменице. *The book is mine.*

Релативне заменице - *who, whose, which, that*. *The woman who's got a red dress on is Peter's mother.*

Повратне заменице (без амфатичне употребе) (R)

He cut himself yesterday.

б) Детерминатори

одрични детерминатор *no*

She has no friends. There's no butter in the fridge.

ПРИДЕВИ

Аналитички компаратив и суперлатив.

Football is more popular than tennis.

Неправилно поређење

БРОЈЕВИ (1+1)

Прости бројеви преко 100.

ГЛАГОЛИ (2+3)

The Present Perfect Tense уз прилоге: *just, ever, never* и у релативном значењу.

They have just arrived. Who has opened the window?

The Past Continuous Tense (за истицање дужег трајања једне прошле радње у односу на другу) (R)

She was sleeping when her mother came in.

Непотпуни помоћни глаголи

а) *can - Can I have your book, please?*

б) *should, would (R)*

You should go to the doctor.

в) *needn't/mustn't* - разлика у употреби

Индириктне заповести (R)

Најфреквентнији повратни глаголи

ПРИЛОЗИ (1+1)

Поређење прилога (R)

Место прилога у реченици.

Прилози изведени са *by* - без промене значења.

ПРЕДЛОЗИ (2+1)

Систематизација предлога за време, место и правац кретања.

КОМУНИКАТИВНЕ ЈЕДИНИЦЕ (2+3)

Започињање телефонског разговора.

Is that Mary? Can I speak to Mary? Is Mary there, please? This is/My name is... Mary here. Hold the line, please. Who's speaking please. I'll call...

ЗАПОЧИЊАЊЕ И РЕШАВАЊЕ ПИСМА

Dear Mary Yours,... Love from.. Much love from... Best wishes from...

ОБАВЕШТЕЊА (2+3)

Excuse me, do you know where... Can you tell me, please? Do you know anything about? What's on tonight? Is it far to...? We could...

Why don't we...? Why not?

ОДОБРАВАЊЕ И НЕОДОБРАВАЊЕ (2+3)

You are right. I agree. Yes, that's very good idea. I think you are wrong. That's silly, I'm not happy about... I'm against it.

ИЗРАЖАВАЊЕ ЖЕЉЕ ЗАДОВОЉСТВА И НЕЗАДОВОЉСТВА (2+1)

I'd like to... Great/Super! That's great/super! How wonderful/delicious! Oh no. What next? I can't stand...

УПОЗОРЕЊЕ

Watch out! Look out! Be careful! Don't move! The Bus!

VIII РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Полазници треба да:

- Усвоје око 250 нових речи израза како би на крају VIII разреда располагали фондом од око 1000 речи и израза основног речника у спонтаном изражавању о обрађеним темама;

- разумеју различите реченичне структуре и лексику у усменом излагању саговорника, текстовима и са звучних снимака;

- оспособе се за давање основних информација о нашој земљи у оквиру обрађене тематике;

- науче да читају у себи и глобално разумеју лакше текстове уз помоћ речника;

- науче да се коректно писмено изражавају као основ савладане тематике и усвојених језичких структура (опис слике; писање писама и честитки уз коришћење пригодних фразе).

ТЕМАТИКА

Свакодневни живот; излети; путовања и спорт и рекреација; саобраћај у граду, на аеродрому, станици и сл. Земље чији се језик учи и наша земља; основне информације о животу и култури народа чији се језик учи; основне привредне гране у нашој земљи.

Комуникативне функције: тражење и давање информација (изрицање забрана; упозорење).

Школски писмени задаци: један писмени задатак.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

РЕЧЕНИЦА (2+3)

Искази и питања у неуправном говору (са уводним глаголом у презенту).

Погодбена реална реченица.

I'll come if I can.

Систематизација реда речи у реченици.

ЧЛАН (2+1)

Преглед најчешћих случајева употребе члана.

Одређени члан уз називе музичких инструмената.

Нулти члан уз називе спортова и игара.

ИМЕНИЦЕ (2+3)

Систематизација множине именица.

ЗАМЕНИЧКИ ОБЛИЦИ (2+3)

а) Заменице - систематизација.

Неодређене заменице - *somebody, something (R)*

Одричне заменице - *nobody, nothing*

б) Детерминатори

Систематизација детерминатора. Разлика у употреби присвојних заменица и присвојних детерминатора.

ПРИДЕВИ (2+3)

Систематизација

ГЛАГОЛИ (2+3)

Систематизација глаголских времена.

The Present Perfect Tense, уз прилоге *not yet, since, for*

The Passive Voice (Simple present/past) основна употреба без претварања актива у пасив и обратно (R)

Непотпуни помоћни глаголи

must (have to) - simple, present/past

can (be able to) - simple, present/past

ПРИЛОЗИ (2+1)

Систематизација

ПРЕДЛОЗИ (2+1)

Систематизација

КОМУНИКАТИВНЕ ЈЕДИНИЦЕ (2+3)

Тражење и нуђење помоћи да се нешто уради.

Could you help me? Do you think you could...?

Shall I do it for you? Let me help you.

- Одобравање и неодобравање нечијих поступака (2+1)

I'm not really sure I like it. I am certainly should go there.

Yes, so do I. That was the wrong thing to do.

- Слагање и неслагање са говорником.

I agree with you. You're quite right. In my opinion... Yes, perhaps. Yes, I suppose so. I'm not so sure.

I'm afraid I don't agree. I'm afraid you're wrong there.

I don't think so. Nonsense! Rubbish! So do I.

Neither can I.

- Тражење и давање информација (2+3)

Excuse me, could you tell me...? Do you know where the station is? Can you tell me where the station is?

I'd like to know... please. Let me think now/Let me see..

Yes, I know.. Oh, yes. Sorry I've no idea.

- Молба саговорнику да се нешто понови.

Sorry? I beg your pardon? Pardon? Could you say that again, please? Could you repeat it, please.

Следећи део